

на вољу, шта ћемо уживати и како ћемо трошити наше приходе. По овоме умовању, чиниће се на први поглед, да је неумесно ударање пореза на јака пића, јер оно оптерећује приход. Али не смемо заборавити, да се ово опорезивање не да мимоићи, са државног гледишта, и да у многим државама треба, да већи део порезних прихода утиче из непосредних пореза; држава је дакле приморана ударити порез на уживање и утрошак неких ствари, а по томе нека лица и не могу да их уживају. С тога је држава дужна, да при опорезивању промисли, без којих добара могу потрошачи бити, и да а фортиори удари највећи порез на оне, за које сматра да је штетно, ако се уживају, преко неке извесне умерене мере.

Ударање дакле пореза на јака пића, по оној мери, по којој ће донети држави највише прихода (претпостављајући, да држава треба сав тај приход), не само да ваља допустити, него је и похвале достојно.

На питање, треба ли да је продаја оваквих потрошних ствари, мање више нека привилегија, одговорићемо различито, како где буде намера, којој хоће да послужи ово ограничавање. Свака јавна радња, треба да је под надзором редарства, а нарочито гостионице, јер у њима се чине често преступи против друштва. Умесно је дакле, што се даје право продавања ових ствари (бар за сместа трошење), људима позната и ујемчена поштења; која се приписују наредбе о часовима отварања и затварања ових места, да би лакше и згодније могао вршити јавни надзор; и што се одузима то право крчмарима, који су својом слабошћу, споразумом и учествовањем често допринели, да се наруши јавни мир, или начинили своју радњу, леглом зликовачких договора и завера. Не видим начелно разлог било ком другом ограничењу. Ограничавање броја пивара и ракијџијницама, у изричном циљу да се отежа посећивати их, да се смањи прилика искушењу, сматрам, да је штетно за свакога, јер увек ће се наћи неко ко ће их, не будевши им тешко посећивати их, употребити зло; а иначе би ово приличило само онаквом друштвеном стању, где се радници сматрају, као деца или дивљаци, који се стављају у запт, да би се васпитали, да у будуће могу учествовати у преимућствима слободе. Ни у једној слободној земљи, не владају над радничким класама, по овом начелу, онај ко зна ценити слободу, неће одабрати овакав начин владе; осим ако су узалуд покушани, сви могући начини, да се радници васпитају у истини за слободу, да се њима управља, као слободним људима, и ако је на крају доказано, да се морају управљати, као деца. Имајући у виду ову двоструку страну овог питања, види се, како не би било паметно, када би им веровали, да су се људи, у ма ком од ових случајева, икад озбиљно потрудили, да учине тај покушај. С тога, што се установе Енглеске, састоје из смесе небројених противности; налазимо у животу таквих појединости које на себи носе вид тираније или тако зване патријархалног начина владе; а овамо опште слободоумље наших установа, искључује сваки надзор, који би могао важити, као покушај моралном васпитању.

У почетку овог списка тврдили смо, да лична слобода, претпоставља у свему оном, што се ње тиче, исту слободу и код других људи, за споразумно вршене ствари, које су им заједничке, а ван њих, не тичу се никога другог. У овом питању, нема тешкоћа све дотле, све док је стална воља учествујућих странака; но, будући, да се та воља може и променити, оно је више пута потребно, да се и у оним стварима, које се само њих тичу, вежу узајамним уговором; учини ли се то, онда се уговори, као опште правило морају